

OM DE GRØNLANDSKE EDERFUGLE, MED SÆR- LIGT HENBLIK PAA DERES AFTAGEN OG ØKONO- MISKE BETYDNING.

AF

TH. N. KRABBE.

At Ederfuglen i Vestgrønland er i Aftagende, har i en længere Aarrække været en almindelig Antagelse. Absolut uomtvistelig er denne Antagelses Rigtighed dog ikke. Mellem de indfødte hersker i saa Henseende, saa vidt jeg har kunnet mærke, ikke fuldkommen Enighed, i hvert Fald ikke i Sydgrønland. Medens Grønlænderne i saadanne Sager nærmest ere henviste til kun at dømme efter Skøn ved at sammenligne det, de selv have for Øje, med det, de høre »de gamle« beskrive, gaa Europæerne, som rimeligt er, frem efter en anden Methode, idet de ty til Statistiken. Men denne er her desværre meget mangelfuld.

Nærværende Artikel har — ved Siden af at behandle Ederfuglenes økonomiske Betydning — særlig til Hensigt at søge at paavise, at de Data, vi foreløbig have til vor Raadighed, ikke magte at besvare det ovennævnte Spørgsmaal fyldestgørende, at de vel berettigede os til at antage, at Ederfuglene aftage i Vestgrønland, men at de ere beklageligt langt fra at give os nogen paalidelig Maalestok for den Grad, i hvilken det sker, og om det overhovedet sker for begge de grønlandske Ederfuglearters Vedkommende. Forinden turde det være paa sin Plads i Korthed at bringe blot de Træk af de grønlandske Ederfugles Naturhistorie i Erindring, som tjene til Belysning af det foreliggende Emne.

Som bekendt findes i Grønland saavel den almindelige Ederfugl (*Somateria mollissima*) som Kongeederfuglen (*Somateria spectabilis*). Den i vestligere Dele af det arktiske Nordamerika hjemmehørende Form *Somateria v-nigrum*, der synes nærmest at maatte opfattes som en geografisk Race af den alm. Ederfugl, er, især efter 1892 og især i den nordlige Del af Sydgrønland, jævnlig enkeltvis skudt ud af Flokke af alm. Ederfugle eller Kongeederfugle. Da man hidtil intet véd om dens Levemaade i Grønland, og da det samlede Antal grønlandske Individuer, der ere komne for Dagen, neppe overstiger 50, som saa godt som alle

ere skudte i Træktiderne, er den i det efterfølgende ladet helt ude af Betragtning.

Medens den alm. Ederfugl yngler over hele Grønlands uhyre Kyststrækning, dog meget sparsomt paa den største Del af Østkysten, yngler Kongeederfuglen kun langs Nordkysten og den Del af Vestkysten, som ligger nord for Upernivik. Syd for nævnte Koloni er Kongeederfuglen kun undtagelsesvis truffen ynglende. Begge Arter yngle kolonivis. Om Kongeederfuglens Yngleforhold er Kundskaben lidt sparsom; men da de to Arter gennemgaaende synes at stemme overens med Hensyn til Levefaade, er der vel neppe væsentlige Afvigelser at vente i det Punkt. Den alm. Ederfugl ruger paa Skærgaardens utallige mindre Øer, langt sjældnere paa Smaaøer inde i Fjordene, og lægger som Regel 4—6 Æg. Forstyrres den i sin Æglægning, gentager den hyppigt denne, skal endog efter gentagen Forstyrrelse ofte tage fat for tredje Gang, men skal lægge et Æg færre for hver Gang, den forstyrres. I Reden ligge Æggene som hos andre Andefugle midt i en Krans af Fuglens egne Dun, og disse Ederfuglens Rededun, »Ederdunene«, ere som bekendt en Handelsvare af ikke ringe Værdi.

Begge Arter optræde i Grønland indtil en vis Grad som lokale Trækfugle, idet de begge, naar Havet i Landets nordlige Dele om Efteraaret begynder at lægge til, drage mod Syd for at tilbringe den lange kolde Aarstid i Sydgrønland. Da alt tyder paa, at hele Landets Bestand for begge Arters Vedkommende forbliver i dette Vinteren over, er det forstaaeligt, at begge Arter da optræde i uhyre Antal, især i Sydgrønlands tre sydlige Kolonidistrikter. I strenge Vintre tillade Naturforholdene nemlig ikke engang disse Fugle at forblive i større Mængde i Sydgrønlands to nordligste Kolonidistrikter. Særlig i det nordligste, Holstensborg's, hvor Havet i de fleste Vintre i ret betydelig Udstrækning fryser til, er deres Mængde paa den nævnte Aarstid stærkt begrænset. Sydtrækket foregaaer hovedsagelig i Maanederne September og Oktober, Nordtrækket hovedsagelig i April og Maj, og i Overensstemmelse hermed er Ophobningen i Landets allersydligste Kolonidistrikt, Julianehaab's, størst i Tidsrummet December-Februar incl. Paa det sydgaaende Træk flyve Ederfuglene gennemgaaende i spredte, mindre Flokke og imponere som Følge deraf ikke i den Grad ved deres Masser som paa det nordgaaende Træk, hvor de vise en stærkere Tilbøjelighed

til Aar efter Aar at følge bestemte Træklinier og til at slutte sig sammen i Flokke, hvis Individantal vistnok ikke sjældent, hvis det lod sig fastslaa, maatte skrives med 5 Cifre, muligvis undertiden med 6.

Overalt, hvor Ederfuglene findes i nogenlunde stort Antal, ses udenfor Rugetiden — tildels ogsaa i denne — et dagligt Træk, som gaar ind i Fjorde og Bugter om Aftenen, ud af disse om Morgen. Dette daglige Træk er temmelig lunefuldt og øjensynligt betinget af flere Forhold, som man imidlertid ikke er ganske klar over. Ligesom Ederfuglene Foraar og Efteraar trække paa en noget forskellig Maade, trække de ogsaa lidt forskelligt Morgen og Aften, idet Aftentrækket som Regel er strakt over længere Tid end Morgentrækket. Fuglene komme om Aftenen oftest i flere og mindre Flokke med længere Mellemlum, om Morgen oftest i faa store Flokke hurtigt efter hverandre.

Udenfor Yngletiden sky de to Arter saa lidt hinandens Selskab, at det neppe er for meget sagt, at næsten enhver større Flok bestaar af begge Arter, og naar Masserne om Vinteren vise sig i Sydgrønland, synes de to Arter at staa nogenlunde lige i Henseende til Individantal. De nedenfor beskrevne Fugleskindstæpper frembyde, som det vil ses, en Lejlighed til at sammenligne det indbyrdes Talforhold mellem de gamle udfarvede Hanner af begge Arter, idet Skindet af disses Hoveder benyttes. Heller ikke her fristedes jeg nogen Sinde til at anerkende bestemt numerisk Overvægt hos nogen af de to Arter.

Da begge Arter søge deres Føde paa Havbunden og altsaa skaffe sig den ved Dykning, er deres Karakter som Kystfugle dermed givet. De færdes saavel langs den aabne Kyst og mellem Skærgaardens Øer som i Fjordene helt ind til disses Bund. Dybderne, paa hvilke de dykke, ere betydelige, især for Kongeederfuglens Vedkommende; den skal efter Holbøll kunne tage Bunden paa ca. 65 Favne Vand og kunne være indtil 9 Minuter under Vandet. I Valget af Fødeemner vise de to Arter ingen Forskelligheder af større Betydning; om begge kan det siges, at Føden fornemmelig bestaar i Snegle, Muslinger og mindre Krebsdyr, i mindre Grad af Søpunge, Søpindsvin, Søstjerner og Koraldyr. Ingen af de to Arter synes at tage Fiske som Føde uden mere undtagelsesvis, men derimod oftere — især Kongeederfuglen, ifølge Holbøll — Fiskerogn.

Som Jagtobjekt har Ederfuglen i fordums Tider inden Ild-

vaabnens Indførelse selvfølgelig ikke kunnet spille blot nogenlunde den Rolle for Grønlænderne som nu i vore Dage. Selv om man tager i Betragtning, at Ederfuglen rimeligvis dengang har været langt mindre sky, at den under visse Forhold — under Fældning, naar den gamle Hun har Ællinger om sig, naar de ganske unge Fugle endnu ikke ere komne i Vane med at bruge deres Vinger til Flugt o. s. v. — søger at unddrage sig Forfølgelse kun ved Dykning, og at Grønlændernes Færdighed i Brugen af Fuglepilen (et Slags Kastespyd) naturligvis dengang har været endnu vidunderligere¹ end nu til Dags, saaledes at de muligvis have haft Metoder, ved hvilke de kunde bemægtige sig den om Vinteren, og selv om man kan forudsætte, at Bue og Pil ere blevne anvendte i ikke ringe Udstrækning overfor saadanne Fugle som Ederfuglene, kan man dog vanskeligt tænke sig, at Udbyttet af Ederfuglejagten i hine Tider taaler Sammenligning med det, der nu opnaas ved Skydevaabnene.

Der skal ikke her gaas nærmere ind paa de forskellige Jagtmetoder, som nu anvendes overfor Ederfuglene; det maa være tilstrækkeligt at fremhæve, at saa godt som hele Mængden af Ederfugle nu nedlægges ved Skydning med Ildvaaben, idet Jægeren paa de Steder, hvor Fuglene erfaringsmæssigt trække forbi — dels paa det aarlige, dels og især paa det daglige Træk —, lurder paa dem, dels fra Kajak, dels fra Baghold i Strandkanten. Metoden, som altsaa hviler paa Principet: Jægeren søger ikke at nærme sig Vildtet, men lader omvendt dette komme til sig, er iøvrigt baseret paa nogle bestemte Livsvaner, som Ederfuglen sjældnere afviger fra, nemlig foruden hvad der er nævnt ovenfor under Beskrivelsen af det aarlige og daglige Træk, 1) at den flyver lavt (sjældent højere end 1—2 m. over Vandfladen), 2) at den oftest flyver i tæt sammensluttet Flok (egnet til Beskydning med Hagl), 3) at den har en udpræget Tilbøjelighed til at lægge sin Træklinie tæt forbi hvert særligt fremspringende Næs, og 4) at den under Flugten ofte ubekymret passerer tæt forbi en paa Søen liggende Baad eller Kajak.

Af Ederfuglen udnyttes 5 Ting: Æg, Dun, Fjer, Skind og Kød. Af de ovennævnte 5 Ting ere Dunene det eneste Produkt, som Grønlænderne aldeles ikke selv have Brug for, og af hvilket

¹ Endog en saa lille Fugl som Odinshanen har jeg set blive tagen med Fuglepil, og Søkongen, som dog ikke overgaar en Stær synderligt i Størrelse, tager en dygtig Grønlænder med Lethed ved Hjælp af nævnte Vaaben.

derfor alt bortsælges, og da Dunhandelen er monopoliseret, kan Produktionen nærmest nøjagtigt kontrolleres. Dunproduktionen er derfor det eneste Felt, paa hvilket Statistiken kan yde noget haandgribeligt; men her er det til Gengæld ogsaa indtil en vis Grad til at tage og føle paa. Dog er der straks den beklagelige Hage derved, at Dunproduktionen intet kan oplyse angaaende Kongeederfuglen, da de indhandlede Dun alle stamme fra det koloniserede Vestgrønland, hvor som ovennævnt kun den alm. Ederfugl yngler.

I det nylig udkomne udførlige Værk af R. Müller: »Vildtet og Jagten i Sydgrønland« er Pag. 92 opført en Række Tal, som fremstille den aarlige Dunproduktion fra 1838 til 96. Som Følge af, at Forfatteren udarbejdede sin Bog i Grønland og derfor var afskaaren fra personlig Adgang til kgl. grønland. Handels Arkiv, ere hans Tal noget uensartede, idet en Del af dem angiver, hvor mange Pund urensede, en anden Del hvor mange Pund rensede Dun, der ere hjemsendte. De rensede Dun ere da gjorte til urensede ved at multiplicere med 4, idet Forf. gaar ud fra, at urensede Dun ved Rensning omtrent svinde ind til en Fjerdedel. Endelig angiver en tredie Del af hans Tal, hvor mange Pund urensede Dun, der ere indhandlede i Grønland. Bedst vilde det naturligvis have været at faa alle Tallene for Indhandlingen af urensede Dun i Grønland; men da jeg ikke har kunnet faa dem, har jeg, for dog at opnaa den størst mulige Ensartethed, taget Tallene for Hjemsendingen af urensede Dun. Men at nævne dem for hvert Aar især har ikke stor Værdi, thi de vanskelige grønlandske Kommunikationsforhold have ofte forhindret en Koloni i til Moderlandet regelmæssigt at hjemsende det ene Aar, hvad der var indhandlet i det foregaaende. Indhandlings- og Hjemsendingstallene dække derfor ikke hverandre. Tages derimod et Gennemsnitstal af Hjemsendingen i flere paa hverandre følgende Aar, komme disse Uregelmæssigheder kun til at spille en uvæsentlig Rolle.

Den gennemsnitlige aarlige Hjemsending af urensede Dun fra det danske Vestgrønland viser sig, beregnet paa denne Maade, at være for

Aarene 1838—47 incl.	3352	Pund
— 1848—57 —	5019	—
— 1858—67 —	2965	—
— 1868—77 —	2214	—

Aarene 1878—87 incl.	2055 Pund
— 1888—97 —	898 —
— 1898—05 —	618 —

Hvor tydeligt disse Tal end tale, maa det dog ikke oversés, at de ikke afgive noget absolut, men kun et temmelig sandsynligt Bevis for den alm. Ederfugls Aftagen i Grønland, thi det lod sig jo tænke, at denne i langt højere Grad, end man er tilbøjelig til at ansé for mulig, kunde have forladt sine gamle Ynglepladser for at vælge nye paa Steder, der sjældnere besøges af Grønlanderne (f. Eks. meget yderligt liggende Smaaøer, Øer inde i Fjordbundene, Kyststrækninger Nord for det koloniserede Vestgrønland). Sandsynligheden taler dog, naar man tager Fuglens Natur i Betragtning, stærkt for, at dette neppe sker i synderlig stor Udstrækning; i saa Fald synes man berettiget til at forudsætte, at Artens Aftagen maa nærme sig til at være parallel med Dunproduktionens Nedgang eller m. a. O. med det aftagende Antal fundne Reder. Denne sidste Slutning vilde mangle Berettigelse, hvis man havde god Grund til at antage, at der nord for det koloniserede Vestgrønland rugede saadanne Masser af alm. Ederfugle, at Antallet af de i den koloniserede Del rugende Fugle kun udgjorde en forholdsvis ringe Del af den samlede Bestand. Men en saadan Antagelse vilde vist være meget vovelig. Vel ruger der efter alt, hvad man véd, uhyre Mængder af Ederfugle nord for den koloniserede Vestkyst; men man maa, hvis dette Forhold en Gang maatte blive nøjere undersøgt, være belavet paa at finde, at langt den største Del af disse ere Konge-ederfugle og kun en forholdsvis ringe Del alm. Ederfugle.

Naar der ovenfor er sagt, at den alm. Ederfugl yngler langs hele Vestkysten, er dette ikke at forstaa saaledes, at dens Rugepladser ere blot nogenlunde ligelig fordelte over denne uhyre Strækning. Da det vil være indlysende, at Ederdunsindhandlingen giver et fortræffeligt Indblik i Rugepladsernes Fordeling langs den koloniserede Vestkyst, har jeg tilladt mig at vedføje hosstaaende Tabel, som viser Nettoindhandlingen af urensede Ederdun i de forskellige Kolonidistrikter fra 1862 til 1905 incl. [Ved Dunenes Rensning — for iblandede Fjer, Plantedele o. s. v. — svinde Dunene meget betydeligt. En Gennemsnitsberegning for 20 vilkaarligt valgte paa hverandre følgende Aar — 1880—99 incl. — viser, at 1314 Pund urensede Dun efter Rensningen vare

I. Oversigt over Nettoindhand

	1862	1863	1864	1865	1866	1867	1868	1869	1870
Upervnikovs Distrikt	849	249	530	403	229	521	196	495	701
Umanaks —	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Ritenbenks —	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Godhavns —	»	»	»	»	»	»	»	9	»
Jakobshavns —	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Christianshaabs —	132	»	»	»	»	»	15	»	3
Egedesmindes —	1322	667	552	549	562	854	707	786	900
Hele Nordgrønland.	2303	916	1082	952	791	1375	918	1290	1604
Holstensborgs Distr.	400	327	230	372	208	345	312	204	453
Sukkertoppens —	282	212	235	278	255	296	179	321	364
Godthaabs —	336	»	35	30	339	546	546	523	304
Frederikshaabs —	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Julianehaabs —	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Hele Sydgrønland ..	1018	539	500	680	802	1187	1037	1048	1121
Hele Grønland	3321	1455	1582	1632	1593	2562	1955	2338	1725

II. Oversigt over Nettoindhand

	1884	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892
Upervnikovs Distrikt	374	135	169	138	162	74	72	83	131
Umanaks —	»	»	»	»	»	»	»	»	1
Ritenbenks —	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Godhavns —	»	»	1	1	18	12	»	3	12
Jakobshavns —	»	»	»	2	1	»	»	»	»
Christianshaabs —	50	53	105	31	»	1	5	10	41
Egedesmindes —	1211	1190	907	872	938	590	692	576	501
Hele Nordgrønland.	1635	1378	1182	1044	1119	677	769	672	686
Holstensborgs Distr.	163	144	132	147	158	126	116	96	64
Sukkertoppens —	96	110	136	116	52	90	80	71	43
Godthaabs —	77	48	67	89	94	60	40	32	71
Frederikshaabs —	6	10	16	7	5	24	3	8	3
Julianehaabs —	6	5	»	11	»	7	40	21	10
Hele Sydgrønland ..	348	317	351	370	309	307	279	228	191
Hele Grønland	1983	1695	1533	1414	1428	984	1048	900	877

lingen af urensede Dun (Pund).

1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883
562	488	382	323	384	234	116	159	228	271	159	151	215
»	»	»	9	2	3	2	»	»	10	4	2	2
»	»	»	»	»	»	»	»	»	6	»	»	»
»	»	»	»	»	»	1	1	»	1	1	»	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
8	»	120	64	45	19	65	32	18	13	»	13	25
995	688	204	791	717	656	539	808	858	1063	1492	958	1354
1565	1176	706	1187	1148	912	723	1000	1104	1364	1656	1124	1596
540	500	410	506	453	623	510	415	438	353	345	524	237
262	288	245	257	256	279	302	285	323	203	231	194	104
580	539	326	305	204	519	517	435	424	387	310	169	77
18	13	7	14	4	5	5	18	6	7	7	10	10
»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	8	»	»
1400	1340	988	1082	919	1426	1334	1153	1191	950	901	897	428
2965	2516	1694	2269	2067	2338	2057	2153	2295	2314	2557	2021	2024

lingen af urensede Dun (Pund).

1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905
138	17	78	128	»	43	79	157	133	64	121	691	484
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5	8
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
17	»	5	5	2	13	6	»	3	»	7	7	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	»	»
2	46	71	25	17	111	»	26	96	»	25	25	40
409	331	245	363	380	183	311	248	306	241	283	238	146
566	394	399	521	399	350	396	431	538	308	436	966	679
119	91	72	52	93	60	90	69	61	65	45	27	71
69	65	64	44	39	41	50	50	48	68	75	81	17
26	32	95	54	81	9	62	7	39	24	47	60	55
9	12	6	»	7	4	4	5	4	2	2	6	2
12	9	17	16	6	8	7	»	11	»	8	5	10
235	209	254	166	226	122	213	131	163	159	177	179	155
801	603	653	687	625	472	609	562	701	467	613	1145	834

svundne ind til 319 Pund rensede Dun, altsaa til 24⁰/. Procenten svingede i de nævnte 20 Aar mellem 21 og 28.]

Angaaende Tabellen er følgende at bemærke: Nettoindhandling vil her sige efter Fradrag af, hvad der er udleveret til Funktionærer i Grønland. Det er nemlig gammel Skik, at grønlandske Funktionærer (Embedsmænd og Handelens Overbetjente) faa udleveret til privat Brug et Kvantum Dun, som staar i Forhold til Familiens Størrelse, nemlig ved den paagældendes Ankomst til Landet samt event. en eller et Par Gange senere. Det saaledes udleverede Kvantum beløber sig til gennemsnitligt ca. 150 Pund om Aaret for hele Landet. Da den nøjagtige Størrelse af de saaledes aarligt udleverede Kvanta kun kunde faas ved Udskrivning af de enkelte Koloniregnskaber, hvilket vilde kræve et temmelig møjsommeligt Arbejde, har jeg ladet mig nøje med den omtrentlige Størrelse, da Forskellen dog ikke er stor nok til at hindre Tabellen i at vise det væsentlige, nemlig Dunproduktionens stadige Dalen. Man vil altsaa komme de Tal, der angive den virkelige aarlige Indhandling (Bruttoindhandlingen) nærmere, naar man til Tabellens nederste Række, Indhandlingen for hele Grønland, adderer 150. Kolonierne ere ordnede efter deres Breddegrad; den nordligste staar øverst, den sydligste nederst.

Som det vil ses af Tabellen, er Dunproduktionen skiftende i en overraskende Grad, baade for de enkelte Kolonier, de to Landsdele Nord- og Sydgrønland og for hele Landet. Det vil ses, at Produktionsnedgangen for Sydgrønlands Vedkommende først rigtig tog Fart i Begyndelsen af Firserne, for Nordgrønlands Vedkommende i Slutningen af Firserne. Produktionsstigningen i Tabellens to sidste Aar skyldes, som det vil bemærkes, Kolonien Upernivik, og skal, efter hvad der er meddelt mig, skrive sig fra, at den Mylius-Erichsen'ske Ekspedition over Melvillebugten i 1903 og 04 gav Anledning til, at hidtil ubesøgte Strækninger langt nord for Kolonien Upernivik bleve befarede; ved hvilken Lejlighed store, hidtil uforstyrrede Rugepladser (sandsynligvis tildels, muligvis hovedsagelig bebyggede af Kongeederfugle!) bleve afhøstede. Endelig viser Produktionstabellen med Tydelighed, at den alm. Ederfugl i det danske Vestgrønland fortrinsvis ruger paa Strækningen fra Godthaab til Egedesminde incl., d. v. s. mellem den 64. og 69. Breddegrad samt i Upernivik's Distrikt, d. v. s. mellem den 72. og 74. Breddegrad.

Man skelner mellem »levende Dun« : Rededunene og »døde

Dun« 3: de Dun, der kunne plukkes af de døde Fugles Skind. Det er kun de levende Dun, der have Handelsværdi og hjemsendes; de døde Dun indhandles slet ikke. Man regner, at en Ederfuglerede gennemsnitligt leverer $\frac{1}{12}$ Pund Dun, og man faar saaledes gennem Tabellen et temmelig godt Begreb om Antallet af plyndrede Reder, som altsaa i Midten af forrige Aarhundrede kunde beløbe sig til ca. 60.000 om Aaret, nu derimod kun til mellem 7 og 8000.

Hvor der samles Rededun, tages altid samtidigt Æg. En Grønlænder kan vanskeligt tænke sig at tage Dunene og lade Æggene ligge, saa meget mindre som Grønlænderne ikke forsmaa disse som Føde, selv om de ere aldrig saa stærkt rugede. Det hænder naturligvis, at der findes nyligt forladte Reder med brugbare Dun, men det skal være forholdsvis sjældent. Man tør derfor gaa ud fra, at Mængden af indsamlede Dun og indsamlede Æg altid saa nogenlunde følges ad. Mængden af indsamlede Æg unddrager sig forøvrigt enhver Kontrol; de enten fortæres af Grønlænderne selv eller sælges til de danske.

Medens man saaledes ad statistisk Vej kan naa til en sandsynligvis nogenlunde rigtig sammenlignende Bedømmelse af Ederfugleredernes Antal i Fortid og Nutid — dog altsaa kun for den alm. Ederfugls Vedkommende og kun for den koloniserede Del af Vestkysten —, lader Statistiken os desværre ganske anderledes i Stikken, naar det drejer sig om at bedømme Antallet af aarligt dræbte Fugle af begge Arter før og nu. Af de dræbte Fugle anvendes saavel Kød som Skind og Fjer. Kødet spises af baade Grønlændere og Danske og afgiver især i Sydgrønland paa visse Tider af Aaret et yderst vigtigt Fødeemne; men man kan ad den Vej ikke komme til at tælle de dræbte Fugle. Skindene anvendes dels til Beklædning (til den korte bluseformede Fugleskindspels, den saakaldte Tingmiak, som anvendes af de fleste Sydgrønlændere af begge Køn og alle Aldre, tildels ogsaa af Nordgrønlænderne), dels til Forfærdigelse af de bekendte Fugleskindstæpper (Duntæpper). I begge Tilfælde plukkes Fjerene, men ikke Dunene, af Skindene. De afplukkede Fjer anvendes af Grønlænderne til Dynen og Puder eller sælges til Handelen.

Et typisk grønlandsk Ederfugleskindstæppe¹ bestaar af to store ved Sømmensyning af dunede (for Fjer befriede) Bugskind dannede, rektangulære Stykker, der atter sys saaledes sammen,

¹ De figurere ofte i Vinduerne hos de større Bundtmagere paa Østergade.

at Dunene paa begge Stykker vende udad. Det ene af de to Stykker — Forsiden — bestaar af et Antal (i Reglen 48 ordnede i 6 Rækker) Hanskind, hvilke udmærke sig ved de hvide Partier paa Skindets forreste Del. Skindene udskæres og sammensys saaledes, at disse hvide Partier fremtræde som smukke hvide Buer. Dette Rektangel af Hanskind er omgivet af en Kant af Hoveder plus en Del af Halsene (kun Skindet med paasiddende Fjer; Næb og Kranium anvendes ikke) af gamle udfarvede Hanner. Disse Hoved-Halsskindsstykker ere saaledes sammensyede, at de danne et sammenhængende Bælte, hvis hvide Farve særdeles smagfuldt afbrydes af de sorte eller graa Issepartier af henholdsvis alm. Ederfugl eller Kongeederfugl. Tæppets Bagside bestaar kun af Bugskind af Hunner, hvormed tillige Tæppets fire Sider ere kantede. Et saadant Tæppe kvitterer for Drabet af ca. 120 Ederfugle, idet der medgaar ca. 120 Bugskind. Det har en Størrelse af ca. 82 Tommers Længde og ca. 53 Tommers Bredde. Paa de som Handelsvare mindre værdifulde »Rygtæpper« er den ovennævnte Forsides Han-Bugskind erstattede af mørke og lyse Rygskind (ligeledes Dunskind) af begge Køn skaarne i Kvadrater og oftest sammen syede som Mønstret i et Skakbrædt i et saadant Antal, at de udfylde hele Tæppets Forside.

Fugleskindstæpperne anvendes ikke af Grønlænderne selv, men laves kun for at sælges. Før 1904 opkøbtes de alle af de bosciddende Europæere, som atter hjemsendte dem til Salg, fraregnet en forholdsvis ringe Del, som købtes paa Skibene eller af rejssende; men fra det nævnte Aar ere de indgaaede i Monopolhandelen. Man kunde fristes til at antage, at man i Produktionen af disse Duntæpper kunde have et Holdepunkt til Bedømmelsen af det aarlige Antal af dræbte Ederfugle af begge Arter eller i alle Tilfælde til Forholdet mellem de aarlige Antal. Det er dog ikke Tilfældet allerede af den Grund, at Antallet af de Fugle, hvis Skind medgaar til Tæpperne, som det vil ses af det efterfølgende, ikke kan antages at udgøre mere end højst $\frac{1}{4}$ af det samlede Antal Ederfugle, der dræbes i den koloniserede Del af Landet, og endvidere fordi Duntæppeindustrien, som, saa vidt vides, begyndte mellem Aarene 1860 og 70, men først rigtig tog Fart i Begyndelsen af Firserne, som nævnt lige til 1903 incl. blev dreven som ren privat Trafik og derfor ikke underkastet nogen nøjagtig Kontrol. Den begyndte i Grønlands sydlige Kolonier, især Julianehaab og Godthaab, men udbredte

sig efterhaanden til at omfatte alle de sydgrønlandske Kolonier. I Nordgrønland har den ikke været drevet, og den er endnu den Dag i Dag stærkest knyttet til Julianehaab's og Godthaab's Distrikter. Tæpperne sys af Grønlænderne i forskellige Størrelser, dog ikke større end det ovenfor udførligt beskrevne, og det er ikke alene Ederfugleskind, som benyttes; der sys ogsaa — paa Grund af deres tvivlsomme Værdi som Handelsvare dog i langt ringere Mængde — »Alketæpper« 3: Duntæpper bestaaende af de paa samme Maade tilberedte Skind af den kortnæbede Lomvie (*Uria arra*), som i Grønland gaar under Navnet »Alk«. Endelig sys enkelte blandede Tæpper bestaaende af Skind af saavel Ederfugl som »Alk«. Saaledes var Fabrikationen indtil 1904, og Monopoliseringen har ikke bevirket væsentlige Forandringer i denne Trafik, hvis Indførelse vistnok har været et meget tvivlsomt Gode for Grønlænderne, af hvilke mange i den Grad lade sig lokke af Udsigten til at erhverve Penge ved Salg af Tæpper, at de ofte anvende al deres Tid paa Ederfuglejagt under Forhold, hvor Kræfterne burde vies til helt andre og langt vigtigere Formaal. Det er muligvis heller ikke nogen ren Tilfældighed, at Tidspunkterne for Dunproduktionens for Alvor begyndende Nedgang og Tæppeindustriens begyndende Glansperiode saa nogenlunde falde sammen.

Angivelsen af det aarligt producerede Antal Ederfugletæpper — Alketæpperne ere jo uden Interesse i denne Sammenhæng — er naturligvis ret calculatorisk. Medens der efter Monopoliseringen i 1904 fra Grønlændernes Side lægges noget mere Vind paa Fremstillingen af de mindre Størrelser af Tæpper, syedes indtil 1904 den langt overvejende Del af dem i den ovenbeskrevne traditionelt fastslaaede Størrelse, hvortil som nævnt medgik ca. 120 Skind, og den aarlige Produktion i en lang Aarrække tør — idet de mindre Tæpper regnes med — efter de flestes Mening sættes til, hvad der vilde svare til ca. 300 Stykker af den nævnte normale Størrelse, og kræver altsaa ca. 36.000 dræbte Ederfugle. I de tre Aar, i hvilke Tæpperne have været hjemsendte som Monopolvarer, har Indhandlingen været 222, 424 og 568 Stk. i henholdsvis 1904, 05 og 06, altsaa gennemsnitlig 404 Tæpper om Aaret. Tallene oplyse desværre ikke saa meget som man kunde ønske, da man kun indtil en vis Grad af Regnskaberne kan se, hvor mange af disse Tæpper, der ere under det ovennævnte normale Maal. Kun saa meget er tyde-

ligt, at Produktionen i 1904 (af ukendte Grunde) har været langt under det almindelige.

Da en Tingmiak til sin Forfærdigelse kræver 15 à 25 Skind, alt efter Personens Størrelse, og mere eller mindre bruges af mindst 6000 Personer — i Nordgrønland sys den lige saa ofte af Hunde- eller Rensdyrskind —, af hvilke vel nok over Halvdelen forny deres Pels hvert Aar, idet denne nemlig, som man let kan tænke sig, ikke just udmærker sig ved Holdbarhed, og da der tillige aarligt nedlægges en Mængde Fugle, hvis Skind hverken kunde anvendes til Pels eller Tæpper (naar Fuglen er i Fældning), tør man sikkert gaa ud fra, at det Antal Ederfugle, af begge Arter tilsammen, som alt i alt aarligt fanges i det koloniserede Vestgrønland, er langt over 100.000, muligvis nærmere det dobbelte.

Da Ederfuglens Æg lige saa lidt som andre Slags Æg egne sig synderligt godt til Opbevaring, og da de kun findes paa Tider, hvor Grønlænderne ere velforsynede med Føde af anden Art, have de nærmest kun Værdi som en behagelig Afveksling i Kosten, som en ren Delikatesse. Heller ikke Dunene spille nogen stor økonomisk Rolle; de betales med 50 Øre pr. Pund ved Kolonien og indbringe den enkelte Grønlænder højst nogle faa Kroner om Aaret. Man er saaledes berettiget til at hævde, at hverken Ederfuglens Æg eller Dun spille nogen nævneværdig Rolle overfor Grønlændernes materielle Krav, hvorimod dens Kød og Skind ere af stor Betydning i Sydgrønland, hvor den ved Siden af »Alken« (*Uria arra*) ofte er Befolkningens vigtigste Føde om Vinteren. Det vil derfor være klart, at det rent praktisk og forøvrigt vel ogsaa rent zoologisk set egentlig var vigtigere at faa Oplysning om, hvorvidt de levende Fugles Antal aftager end om, hvorvidt dette er Tilfældet med de tilgængelige Reders Antal. Det maa derfor beklages, at medens Dunproduktions-Statistiken kan besvare det sidste Spørgsmaal, kan den, som det formentlig er set af det foregaaende, kun meget usikkert besvare det første. Der foreligger mig bekendt intet om, at Tæppernes Mængde er aftagen. Og at Fuglejægere nu og da kunne klage over, at Jagtudbyttet nu til Dags ikke er saa stort som — efter Beskrivelserne — paa deres Bedstefædres Tid, beviser strengt taget ikke, at Fuglerigdommen er bleven mindre, men kan forklares paa andre Maader, f. Eks. ved at Fuglene ere blevne mere sky af den hensynsløse idelige

Efterstræbelse, og at de som Følge deraf have forandret deres Livsvaner en Del. Ej heller maa man glemme den Tilbøjelighed, de ældre ofte have til at se alt fra deres Ungdomstid i Rosenskær; Hukommelsen kan let svigte en Kende o. s. v.

Uagtet jeg saaledes maa hævde, at det, naar man undersøger Sagen i alle dens Enkeltheder, ikke kan anses for klart bevist, at Ederfuglene aftage i Grønland, maa jeg dog lige saa bestemt hævde, at jeg som de fleste andre, der have opholdt sig i Grønland i aarevis, har en Følelse af, at det i hvert Fald for den alm. Ederfugls Vedkommende er saaledes, om end maaske endnu i ret ringe Grad. Et Dyr, for hvis Udryddelse der er sat Præmie, kan ikke forfølges med større Haardhed end den, hvormed den sidstnævnte Art efterstræbes; den og dens Æg og Ællinger lades bogstaveligt talt ikke i Fred under noget som helst Forhold, hvor der er en Mulighed for at komme dem til Livs. Saaledes var det paa Holbøll's Tid, og saaledes er det den Dag i Dag. Man maa, forekommer det mig, derfor ogsaa nødvendigvis blive af den Mening, at det nærmest vilde stride mod Naturens Orden, om denne Art i det lange Løb kunde holde sin Individmængde paa det samme Niveau til Trods for en saa hensynsløs Behandling. Da Ederfuglen som før nævnt spiller saa stor en Rolle som Fødeemne for Sydgrønlanderne om Vinteren, og da Dyrefredning, der hidtil nærmest er ukendt i Grønland, vel altid maa modvirke Raahed og virke forædlende paa den menneskelige Natur, vilde jeg derfor personlig betragte det som i høj Grad ønskeligt, om der i Grønland maatte blive gjort Forsøg paa at frede begge Ederfuglearter, naturligvis kun efter en saadan Maalestok, at Fredningen ikke maatte stille sig hindrende overfor Befolkningens direkte materielle Krav. I den herværende Forening »Grønlandsk Selskab« blev dette Emne i den forgangne Vinter gjort til Genstand for en indgaaende Diskussion, som resulterede i en Henstilling til kgl. grønl. Handels Direktorat om muligt at forsøge en delvis Fredning af Ederfuglene (begge Arter her tagne under et) i Vestgrønland. Der var Enighed om, at man bedst imødegik de Farer, der true Ederfuglenes Trivsel i Grønland, ved at indføre Forbud mod Indsamling af Ederdun og Ederfugleæg indenfor en vis Del af Aaret, Forbud mod at dræbe Ederfugle indenfor en vis Del af Aaret samt ved at nedsætte Indhandlingsprisen paa Ederfugle-

skindstæpperne. Den sidste Foranstaltning skulde tjene til at svække Interessen for Tæppeindustrien, som man var enig om at anse for absolut skadelig i sit nuværende Omfang; af Hensyn til, at den for en Del Grønlændere er en væsentlig Indtægtskilde, vovede man nemlig ikke at foreslaa dens pludselige fuldstændige Standsning, som ellers kunde have været ønskelig for en Aarrække. Man gjorde ogsaa opmærksom paa, at det ved et eventuelt fremtidigt Anlæg af en Station ved Cap York vilde være det sikreste straks fra Begyndelsen der at tage Afstand fra enhver Handel med Ederdun og Ederfugleskindstæpper for at forhindre, at ogsaa Befolkningen der maatte faa Anledning til at mishandle de derværende store Ederfuglerugepladser og drive Ederfuglejagten i saadant Omfang, hvori den nu drives i det øvrige Vestgrønland. Ved Cap York vilde Kongeederfuglens Rugepladser ellers staa Fare for at lide samme Skæbne, som allerede er overgaaet den alm. Ederfugls. Endelig er der fra anden Kant fremkommet Forslag om Forsøg med fredede Ederfuglerugepladser efter islandsk Mønster, de saakaldte Ederfuglevarp. Der er en Mulighed for, at der i en ikke for fjern Fremtid vil blive gjort Alvor af de nævnte Fredningsforanstaltninger.

Det siger sig selv, at det altid vil have sine Vanskeligheder at hævde Fredningsbestemmelser hos et Folk som det grønlandske, der oftest søger sit Erhverv paa øde Steder, i ubunden Frihed, uden nogen Kontrol. Det vil sikkert være nødvendigt først at lade de grønlandske kommunale Myndigheder, de saakaldte Forstanderskaber, Landet over grundigt drøfte Fredningsforslagene, inden de som Love træde ud i Livet. En vis Grad af Sympathi hos den Del af Befolkningen, som de øvrige se op til, vil være uundværlig for en Fredningslov i Grønland; skal den gennemføres kun ved Hjælp af Straffe, helt paa Trods af Befolkningens Opfattelse, da skal man kende Grønlænderne daarligt for ikke at spaa den en trang Fremtid.

For velvillige Oplysninger og for Adgang til kgl. grønland. Handels Arkiv er jeg Hr. Direktør C. Ryberg megen Tak skyldig.